Žirgo ir raitelio aprangos elementų aptikta tik tuose kapuose, kur buvo minėtų žirgo kūno dalių. 8 vyrų kapuose rasta žalvarinių ar geležinių pentinų, o 12 kapų - geležinių dvinarių, trinarių ar keturnarių žąslų su grandimis galuose.

Iš buitinių daiktų terasta 1 geriamojo rago žalvariniai apkalai bei 1 miniatiūrinis puodelis.

Pagal įkapes tyrinėti kapai priklauso V-VII a.

Vytautas Kazakevičius

PLINKAIGALIO KAPINYNO TYRINĖJIMAI

Plinkaigalio kapinynas (Kėdainių raj.) tiriamas nuo 1977 m. Iki 1980 m. čia ištirta 869 m^2, atidengti 136 V-VI a. kapai (žr. kn.: ATL 1976 ir 1977 metais. V., 1978, p. 167-164; ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 80-81). 1980 ir 1981 metais MAII čia ištyrė dar 1366 m^2, atidengė 113 nedegintų ir 5 sudegintų žmonių kapus bei 2 žirgų griaučius.

Nedegintų žmonių kapai (Nr. 135-249) laidosena nesiskyrė nuo anksčiau ištirtų. Mirusieji laidoti įvairaus ilgio ir pločio, iki 160 cm gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus duobėse, aukštielninki. Lentinių stačiakampių karstų pėdsakų pastebėta 18 kapų. Daugelyje kapų abipus griaučių, padėti akmenys, o kai kada mirusysis guli tarsi akmeninėje dėžėje (kapai Nr. 157, 159). Laidota galvą į įvairias pasaulio šalis, tačiau vyrauja ŠV ir PV kryptys. Mirusiųjų rankos sudėtos ant krūtinės ir juosmens, rečiau ant dubens. Skiriasi griaučių padėtis kapuose Nr. 135 ir 177. Juose 40-45 ir 25-30 metų amžiaus moterys buvo palaidotos ant kairiojo ir dešiniojo šonų. Vaikai, dažniausiai kūdikiai, taip pat laidoti ant kairiojo ar dešiniojo šono, rečiau aukštielninki. Rastas vienas keturgubas (Nr. 162) ir 3 dvigubi kapai (Nr. 197, 232, 237). Kape Nr. 162 atidengti per

55 m. amžiaus vyro, 25-30 m. moters ir 3,5-4 bei 8-9 m. vaikų griaučiai. Suaugusieji paguldyti duobės viduryje, o vaikai - jiems iš šonų. Kape Nr. 197 rasti kniūbsti 25-30 m. amžiaus vyro ir 18-20 m. paauglio griaučiai, perkreipti ant kairiojo šono. Kape Nr. 232 20-25 ir 40-45 m. amžiaus vyrai paguldyti šalia, galva į R, o kape Nr. 237 20-35 ir 25-30 m. moterys palaidotos priešingomis kryptimis: į ŠV ir PR. Kapuose Nr. 241 ir 242 mirusieji paguldyti ant dešiniojo ir ant kairiojo šono pritrauktomis prie krūtinės kojomis. Pastarieji du kapai turėtų priklausyti neolitui (žr. šios knygos p.15).

Sudegintų žmonių kapams (Nr. C, D, E, F, G) kastos ovalios nuo 80 x 55 iki 130 x 60 cm dydžio ir nuo 5 iki 20 cm gylio duobės. Sudeginti kaulai išbarstyti visoje duobėje, bet daugiau jų yra duobės centre.

Žirgų griaučiai (Nr. II, III) rasti 70-110 cm gylio ir 200 x 90 cm bei 300 x 160 cm dydžio duobėse. Kape Nr. II žirgo griaučiai gulėjo ant pilvo, galva į ŠV. Kape Nr. III dviejų žirgų griaučiai gulėjo ant kairiojo šono, galvomis į PR.

Įkapes sudarė papuošalai, darbo įrankiai, ginklai ir buitinis inventorius. Vyrų kapuose rasta žalvarinių ir sidabrinių antkaklių tordiruotu ir lygiu lankeliu su kilpele ir kabliuku (kapai Nr. 139, 201, 228), išplotais (kapas Nr. 224), ruplėtais (kapas Nr. 180), kūginiais (kapas Nr. 209), pergniaužtais užkeistais galais (kapas Nr. 213), šaukštinė (kapas Nr. 195). Moterų kapuose prie galvos rasta įvijų ir kabučių (kapas Nr. 186, 230). Dažnos stiklo karolių ir žalvarinių įvijų (kapai Nr. 163, 195, 196, 247), gintaro karolių ir žalvarinių įvijų apvaros (kapai Nr. 192, 216, 246). Kape Nr. 190 rasta apvara iš 2 gintaro, 5 molio (?) karolių ir 1 žalvarinės įvijos. Kape Nr. 232 B buvo 11 balto paauksuoto metalo kabučių vėrinys. Krūti-

nės ir rankų papuošalai abiejų lyčių kapuose vienodi: žalvarinės ir sidabrinės lankinės ilgakojės, žieduotosios laiptelinės, trikampe kojele, skliutakojės segės, segė su plokštelėmis galuose (kapas Nr. 144), storagalės, įvijinės, juostinės apyrankės, geležiniai nuokamieniai (kapas Nr. 239) ir lazdeliniai smeigtukai (jie dažni ir vaikų kapuose), įvijiniai ir juostiniai žiedai.

Darbo įrankiai vyrų kapuose yra siauraašmeniai pentiniai ir įmoviniai kirviai. Peiliai randami abiejų lyčių mirusiųjų kapuose. Moterims į kapus dėti pjautuvai aukštyn atriestu smaigaliu (kapai Nr. 139, 140, 162, 177, 186, 190, 224, 225), o vyrų kapuose Nr. 234, 235 rasti pjautuvai tiesiu smaigaliu lenkta nugarėle ir žemyn nulenkta įkote. Iš molio ir akmens pagaminti verpsteliai (kapai Nr. 179, 186, 207, 214, 225) ir ylos - moterų darbo įrankiai.

Ginklai vyrų kapuose reti. Kovos peilių rasta 10 kapų (Nr. 144, 146, 148, 156, 164, 171, 180, 215, 223, F). Ietigalių rasta tik 3 kapuose. Tai ietigaliai lauro lapo formos (kapai Nr. 229, G) ir rombo formos plunksna (Nr. F). Kape Nr. G aptiktas vienašmenis apie 60 cm ilgio kalavijas. Kape Nr. 162 C į moters kairįjį šlaunikaulį buvo įstrigęs geležinis tribriaunis strėlės antgalis.

Iš likusių radinių lieka paminėti vyrų kapuose Nr. 232, 234, rastus geležinius skiltuvus. Žirgai pažaboti trinariais žąslais (Nr. II, III A, B), karčiai papuošti žalvarine įvija, o uodega - apyuodegiu.

Pagal laidoseną ir įkapes nedegintų žmonių kapai yra V-VI a., išskyrus kapą Nr. 209, kuris iš III-IV a., ir kapą Nr. 228, kuris datuotinas VII a. bei kapus Nr. 241 ir 242, kurie datuojami II tūkstantm. pr.m.e. pradžia. Sudegintų mirusiųjų kapai

yra VII a., išskyrus kapą Nr. D. Jo chronologija neaiški, nes duobėje rasta tik titnaginė skeltė. Žirgų kapai datuotini laikotarpiu, ne anskestesniu kaip VI a. antroji pusė.

Kapinyne rasta lipdytos keramikos nežymiai brūkšniuotu paviršiumi, kuri panaši į gamintą ankstyvajame geležies amžiuje.

Eugenijus Jovaiša

RUPUNIONIŲ KAPINYNAS

1980 m. VVPI TSRS istorijos katedra tyrinėjo Rupunionių kaimo (Kauno raj., Batniavos apyl.) kapinyną, esantį 125 m į ŠR nuo kelio Batniava-Dulkiai ir 640 m į PV nuo kelio Kaunas-Vilkija. Kapinynas yra aukštumoje, kurios Š šlaitas nuolaidus ir leidžiasi į gilų slėnį. Likusiose pusėse ji menkai iškilusi virš aplinkinio žemės paviršiaus. Skersai kapinyną ŠR-PV kryptimi yra išvažinėtas kelias, jungiantis Kauno-Vilkijos ir Batniavos-Dulkių kelius. Kapinyno V pusėje, anapus Batniavos-Dulkių kelio yra nedidelės kaimo kapinaitės.

Rupunionių kaimo kapinynas, remiantis A. Makarevičiaus duomenimis, minimas P. Tarasenkos 1928 m. išleistame darbe. 1980 m. KVIM teko pamatyti kapinyno aplinkoje rastą žalvarinę juostinę apyrankę, puoštą "eglute", matyt, datuotiną V a.

1980 m. kapinyno PR, ŠR ir ŠV dalyse buvo ištirti 7 plotai, iš viso 286 m^2. 0,45-0,7 m gylyje nuo žemės paviršiaus atidengti 7 kapai. Mirusieji laidoti nedeginti. Kapuose Nr. 1, 2, 3 palaidotos moterys, kapuose Nr. 4, 5 - vyrai, o kapai Nr. 6 ir 7 buvo suardyti. Kapai pasaulio šalių atžvilgiu orientuoti įvairiai: kapai 1, 2 - į ŠV, kapas 6 - į ŠR, kapai 4, 5, 7 - į PV, kapas 3 - į PR.

Mirusiųjų padėtis kape nėra aiški (kapai Nr. 4, 5, 6, 7 apardyti). Galima konstatuoti, jog mirusieji buvo palaidoti